Socialdemokraterna
FRAMTIDSPARTIET

2014-08-04
PM

Äldreomsorgslyft med traineejobb

Personalen och deras kompetens är avgörande för kvaliteten i välfärden. I dag upplever många som arbetar i äldreomsorgen att det är ett hårt pressat arbete där tiden sällan räcker till. Det påverkar omsorgen om de äldre.

Rekryteringsbehovet till äldreomsorgen kommer att öka de kommande åren och det kommer att finnas en brist på utbildade undersköterskor. Samtidigt är ungdomsarbetslösheten hög och många ungdomar fastnar i långtidsarbetslöshet.

En undersökning som ungdomsbarometern genomfört åt Sveriges Kommuner och Landsting visar att sex av tio unga kan tänka sig ett välfärdsjobb. Det visar att många ungdomar tycker att välfärdsjobben verkar spännande och meningsfulla.

Vi vill ge stärka bemanningen i äldreomsorgen, möta de långsiktiga rekryteringsbehoven i välfärden och samtidigt ge unga arbetslösa jobb och utbildning inom ett framtidsyrke.

Socialdemokraterna kommer att investera 2,8 miljarder kronor i traineejobb för 20 000 ungdomar i äldre- och funktionshinderomsorgen, inom ramen för yrkesintroduktionsavtal. Jobben kombineras med relevant yrkesutbildning, främst utbildning till undersköterska.

Stora behov i välfärden…

Idag ser vi betydande utmaningar i välfärden och då särskilt inom äldreomsorgen. Under de senaste två decennierna har sysselsättningen i den kommunfinansierade sektorn (alltså både offentligt anställda och privatanställda i offentligt finansierade verksamheter) fallit två gånger. Det första var i samband med budgetsaneringen under 90-talet då många sades upp. Det andra skedde i samband med Alliansregeringens första mandatperiod då sektorn inte utökades i takt med den snabba befolkningsökningen vi haft under de senaste åren.

Det har medfört en pressad arbetssituation inom många kommunala verksamheter, inte minst inom äldreomsorgen.

Figur 1: Sysselsättning i kommunfinansierad sektor
Antal anställda per 1000 invånare

Källa: Finansdepartementet, SCB

Inom äldreomsorgen ser vi ett antal tydliga trender som indikerar ett tydligt behov av resursförstärkning i dagsläget:

- En kraftig minskning av antalet äldreboenden: sedan 2006 har antalet platser minskat med nästan drygt 8100 platser trots att vi har ett ökande antal äldre - denna ökning kompenseras inte av en ökning i hemtjänst i motsvarande utsträckning
- En betydande ökning i anhörigomsorgen: enligt en ny studie från Stockholms universitet är det idag ca 140 000 personer mellan 45 och 66 år som gått ner i arbetstid eller sagt upp sig för att ta hand om en anhörig. Detta är en tydlig ökning mot hur det såg ut för 10 år sedan.

…och särskilt stora rekryteringsbehov i omsorgen

I takt med att andelen äldre i befolkningen ökar kommer vi se ett ökat vårdbehov och en större efterfrågan på äldreomsorg. Under de senaste 15 åren har den demografiska utvecklingen varit fördelaktig för omsorgen. Andelen av befolkningen som varit över 75 år har legat relativt konstant. De kommande 15 åren ser utvecklingen helt annorlunda ut då 40-talisterna börjar uppnå den ålder då omsorgsbehoven ökar snabbt.

Figur 2: Andel av befolkningen som är 75 år eller äldre

Procent

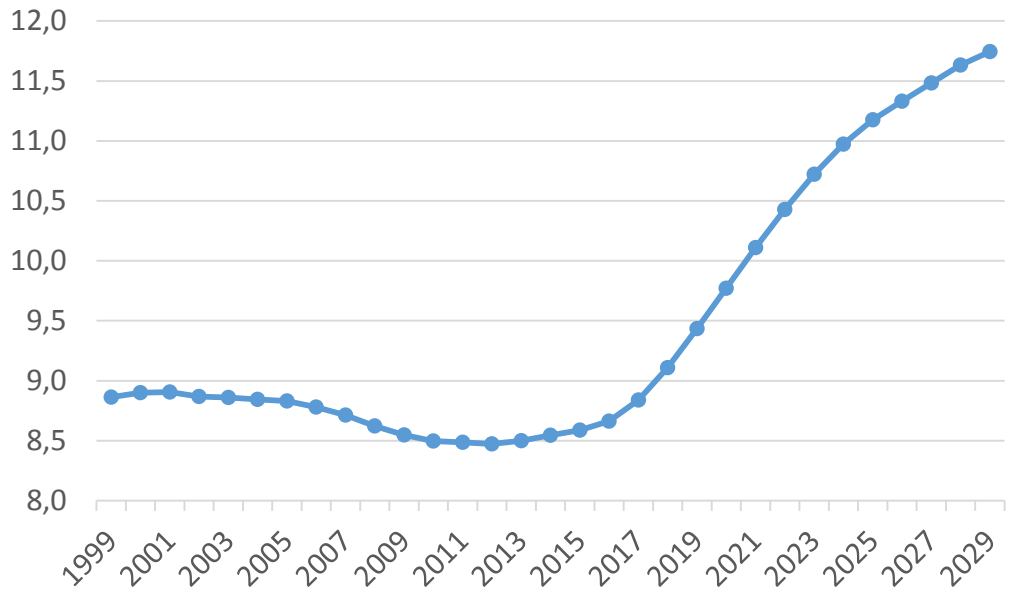

Källa: SCB

Samtidigt står vi inför en generationsväxling när många undersköterskor går i pension de närmaste åren.[1]

Det innebär att efterfrågan på undersköterskor kommer att öka. Det är en utveckling som förstärks av att allt fler arbetsgivare förväntas ersätta vårdbiträden med undersköterskor, när de förra går i pension.

2013 hade 86 procent av personalen i särskilt boende yrkesutbildning. Samma siffra för hemtjänsten var 75 procent 2012.[2] Trots att utvecklingen varit positiv under

[1] SKL (2011) *Här finns Sveriges viktigaste jobb? En rekryteringsprognos för välfärdssektorn.*

senare år är andelen omvårdnadspersonal med vårdutbildning för låg. Socialstyrelsen har i granskningar av äldreomsorgen påpekat att den låga andelen omvårdnadspersonal med vårdutbildning inverkar negativt på kvalitetsutvecklingen och att staten bör vidta åtgärder för att öka utbudet av yrkeskompetent omvårdnadspersonal.

Samtidigt har intresset för att söka vårdutbildningen på gymnasiet sjunkit dramatiskt och tillgången på omvårdnadsutbildade beräknas därför att minska.[3] Detta är delvis en följd av förändringarna i gymnasieskolan som lett till att ungdomarna sökt sig bort från yrkesprogram då möjligheterna att läsa vidare senare i livet har försämrats.

Läget sammanfattas därför av Arbetsförmedlingen med att arbetsmarknaden för undersköterskor blir god på fem och mycket god på tio års sikt.

Åtgärder för ökad attraktivitet i omsorgsyrken

För att stärka rekryteringen behöver omsorgsjobben bli mer attraktiva. Det finns också en stor potential i att öka arbetstiden bland de som idag är tvingade att arbeta deltid. Därför måste vi komma till rätta med arbetssituationen i välfärden. Heltid ska vara norm, och problemen med delade turer ska lösas inom ramen för ett nationellt kollektivavtal. Samtidigt behöver vi stoppa missbruket av visstidsanställningar som både är utbrett inom privat och offentlig sektor så att man inte kan stapla visstidsanställningar på varandra.

Sverige har hög arbetslöshet bland unga

Men även om omsorgsyrkena blir mer attraktiva kommer vi inte klara rekryteringsbehovet inom omsorgen utan ytterligare insatser.

Arbetslösheten bland unga i Sverige är hög både ur historiskt och internationellt perspektiv.

Skillnaden är stor mellan om en ung människa jobbar eller inte vad gäller livslön, möjligheten till en trygg ekonomisk ålderdom, och möjligheten att skaffa bostad och bilda familj. Studier visar att ungdomar som blir arbetslösa direkt efter gymnasiet har en större sannolikhet att vara arbetslösa under de följande tio åren än andra.

---

[2] Socialstyrelsens Äldreguiden visar andel månadsanställda vårdbiträden och undersköterskor som har minst 1000 poäng i karaktärsämnena inom vård- och omsorgsprogrammet eller motsvarande utbildning.
[3] SCB (2011) *Trender och prognoser 2011*.

Figur 3: Arbetslöshet, 15-24 år

Procent av arbetskraften

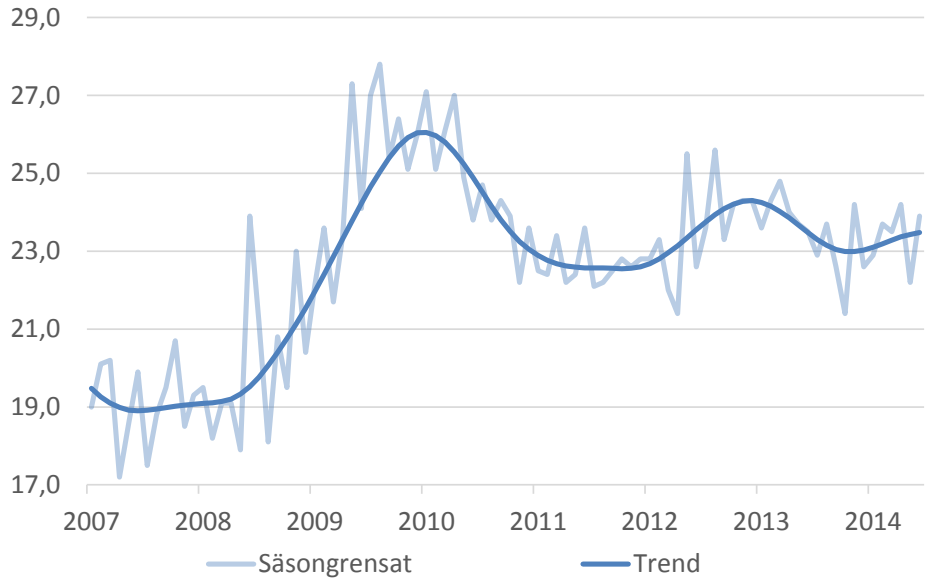

Källa: SCB

Figur 4: Arbetslöshet i EU15, 15-24 år

Procent av arbetskraften, säsongsjusterat

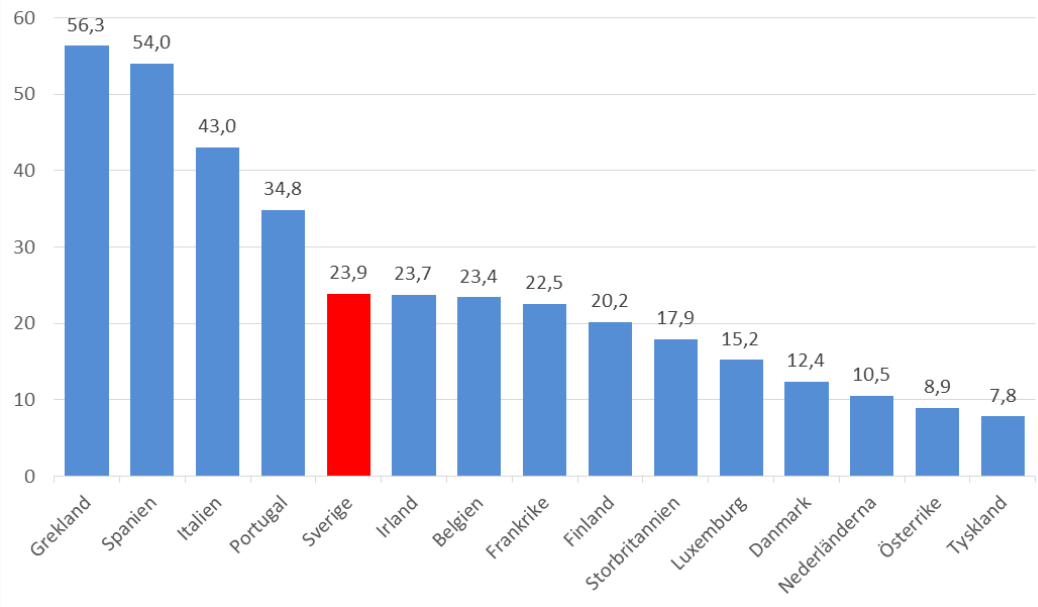

Källa: Eurostat, senast tillgängliga månadsdata

Socialdemokraterna har identifierat arbetslösheten, och då särskilt ungdomsarbetslösheten, som ett av de stora samhällsproblemen som vi måste komma till rätta med. Vi vill genomföra en 90-dagarsgaranti med målet om att unga inte ska gå arbetslösa längre än 90 dagar.

Vid sidan av de åtgärder vi gör för att stärka sysselsättningen i största allmänhet föreslår vi ett antal åtgärder som är särskilt centrala för att komma till rätta med arbetslösheten bland unga:

- Det första är det **utbildningskontrakt** vi föreslagit. Arbetslösheten bland de unga utan fullständig gymnasieexamen är nästan 40 procent då gymnasieexamen är ett obligatorium på svensk arbetsmarknad. Den första åtgärden om man är arbetslös och saknar gymnasieutbildning är att få en gymnasieexamen.
- Vidare vill vi bygga **ut det ordinarie utbildningssystemet** för att stärka matchningen på arbetsmarknaden, genom fler utbildningsplatser inom yrkesvux, yrkeshögskola, högskola och bristyrkesutbildningar. För att öka attraktiviteten ska alla yrkesprogram på gymnasiet ge behörighet till vidare studier på högskolan och utvecklas till yrkescollege med nära koppling till arbetslivet.
- Vid sidan av utbildningsinsatser är de viktigaste komponenterna **yrkesintroduktionsjobb inom privat sektor**, och
- **traineejobb inom offentlig sektor –** detta kommer till stor del utgöras av platser inom äldreomsorg och funktionshindersomsorg med stort rekryteringsbehov.

20 000 traineejobb i äldreomsorgen

För att stärka upp resurserna i omsorgen, komma tillrätta med rekryteringsbehovet i äldre- och funktionshindersomsorgen och samtidigt vidta kraftfulla åtgärder mot ungdomsarbetslösheten föreslår Socialdemokraterna nu 20 000 nya traineejobb i omsorgen för äldre och funktionshindrade. Anställningarna är fullt subventionerade av staten och följer de avtal fackförbundet Kommunal och Sveriges kommuner och landsting (SKL) har tecknat.

För den enskilde innebär förslaget att unga arbetslösa erbjuds anställning under ett år med 75 procent av lönen, där arbete på upp till 75 procent kombineras med utbildning och handledning på resterande tid. Utbildningen kommer ta steg på vägen mot en undersköterskeutbildning.

Tjänsterna byggs ut under mandatperioden i den takt som är praktiskt möjlig. Fullt utbyggt innebär förslaget en kostnad för offentliga finanser på 2,8 miljarder kronor per år.

I de kommuner där omsorgen är konkurrensutsatt får även privata aktörer ta del av stödet.

Tillsammans med parterna kommer vi att fastslå ett system för att säkerställa en sund balans mellan traineejobb och ordinarie personal så att handledningen och kvalitén inte på något sätt blir lidande.

Det här är en betydande satsning som kommer göra stor skillnad i hela landet. Enligt de preliminära beräkningar vi gjort så ser fördelningen mellan länen ut enligt diagrammet nedan.

Figur 5: Fördelning av yrkesintroduktionstjänster per län

Antal tjänster

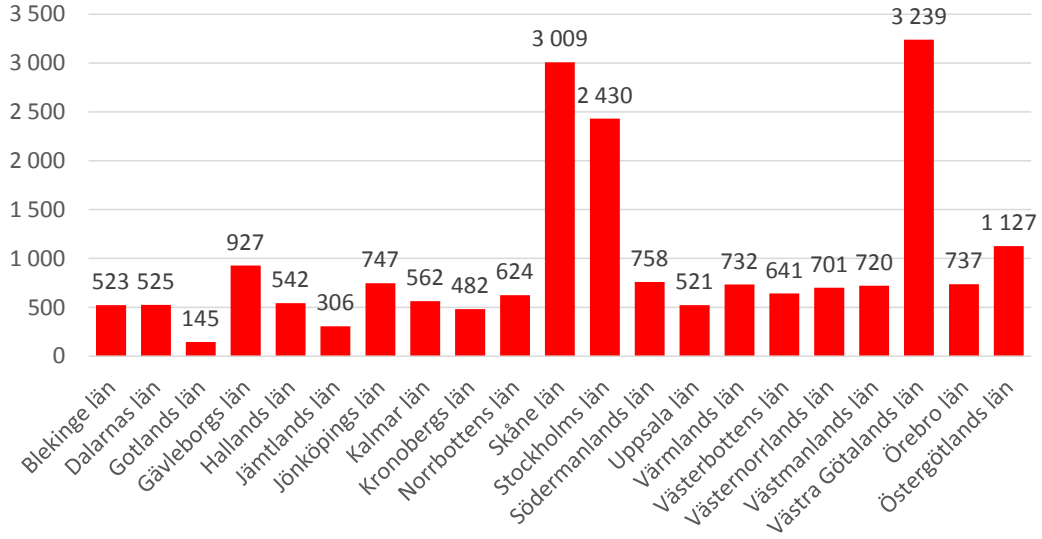

Källa: Egen beräkning